

УДК: 338.43:005.35

Тематична рубрика: Економіка та управління національним
господарством

Лункіна Т.І.

кандидат економічних наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

**СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА
ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ**

**SOCIAL RESPONSIBILITY AS A PART OF THE STATE BALANCED
DEVELOPMENT**

У статті розглянуто основні аспекти соціальної відповідальності як складової збалансованого розвитку держави. Охарактеризовано основні тлумачення і розуміння соціальної відповідальності та корпоративної соціальної відповідальності різними науковцями. Обґрунтовано, що за рахунок провадження політики соціальної відповідальності досягаються основні цілі збалансованого (сталого) розвитку.

Ключові слова: збалансований (сталий) розвиток, соціальна відповідальність, корпоративна соціальна відповідальність, соціально-відповідальний бізнес.

В статье рассмотрены основные аспекты социальной ответственности как составной сбалансированного развития государства. Охарактеризованы основные толкования и понимания социальной ответственности и корпоративной социальной ответственности различными учеными. Обосновано, что за счет внедрения политики социальной ответственности достигаются основные цели сбалансированного (устойчивого) развития.

Ключевые слова: сбалансированное (устойчивое) развитие, социальная ответственность, корпоративная социальная ответственность, социально-ответственный бизнес.

The article discusses the main aspects of social responsibility as a part of sustainable state development. The basic interpretation and understanding of social

responsibility and corporate social responsibility by different scientists are characterized. It is proved that by the proceeding social responsibility policy the main goals of balanced (sustainable) development of the state can be achieved.

Keywords: balanced (sustainable) development, social responsibility, corporate social responsibility, socially responsible business.

Постановка проблеми. Під збалансованим (сталим) розвитком розуміють такий рівень розвитку, який задовольняє потреби часу, але не породжує загрози, які впливають на майбутні покоління. Однією із основних складових збалансованого розвитку є соціальна відповідальність, як відповідальність суспільства за вплив і дії на навколишнє природне середовище. Адже, будь-які рішення з боку соціуму, безпосередньо впливають на існування й розвиток населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розкриття природи розуміння та трактування соціальної відповідальності знайшли своє перше відображення у зарубіжних науковців: Х. Боуена, П. Друкера, М. Зігеля, Дж. Елкінгтона, Ф. Котлера, М. Портера, С. Сеті, М. Статмана, М. Фрідмена та інших. У країнах СНД та у вітчизняній літературі проблематикою соціальної відповідальності займаються такі вчені-науковці: В. В. Барова, В. Воробей, З. Данаєва, С. Івченко, В. Кондрат'єв, Н. А. Кричеський, Є. Б. Кубко, Л. Г. Лаптева, М. Ліборакіна, В. Л. Маслов В. В. Сміренський, М. Стародубська та інші.

Постановка завдання. Метою дослідження є проведення аналізу дефініцій соціальної відповідальності та її впливу на збалансований (сталий) розвиток держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Побудова економіки на засадах збалансованого (сталого) розвитку передбачає збалансування соціальних, економічних та екологічних чинників. Досягнення збалансованого розвитку в Україні можливе при лише при взаємозв'язку та рівновазі даних елементів, за рахунок яких досягається ефективність всієї системи (рис.1).

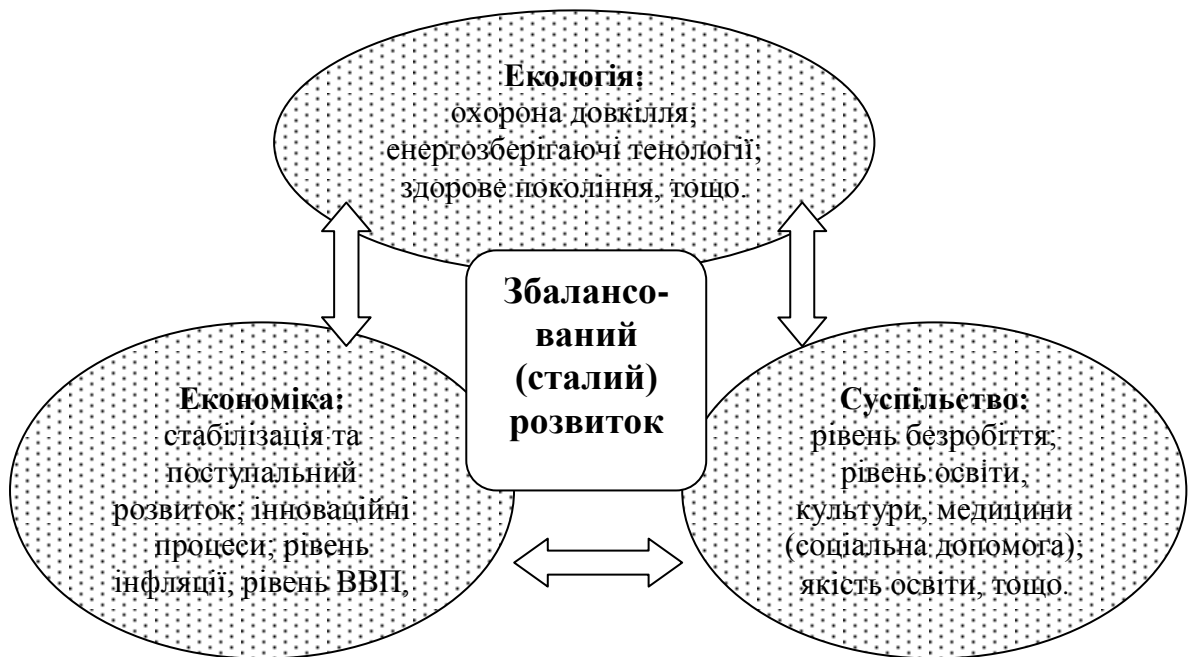

Рисунок 1 – Модель збалансованого (сталого) розвитку країни

Джерело: сформовано автором на основі матеріалів [1, 5, 6]

Досягнення збалансованого (сталого) розвитку можливе лише за допомогою певних інструментів та механізмів, в основу яких покладено певне обмеження, нормативи. Соціальна відповідальність є багатоаспектною та багаторівневою. На індивідуальному рівні вона проявляється через світосприйняття особистості певних принципів, засад і поведження людини в суспільстві. На рівні держави проявляється через належний рівень життя людини, культурний та моральний розвиток, на рівні підприємств – через дотримання високих стандартів виробництва, соціальних стандартів та якості роботи з персоналом (рис. 2.).

У науковій літературі соціальну відповідальність розглядають з різних позицій: економічної, екологічної, соціальної, основою якої є розвиток позитивних факторів впливу на бізнес та мінімізація негативних наслідків.

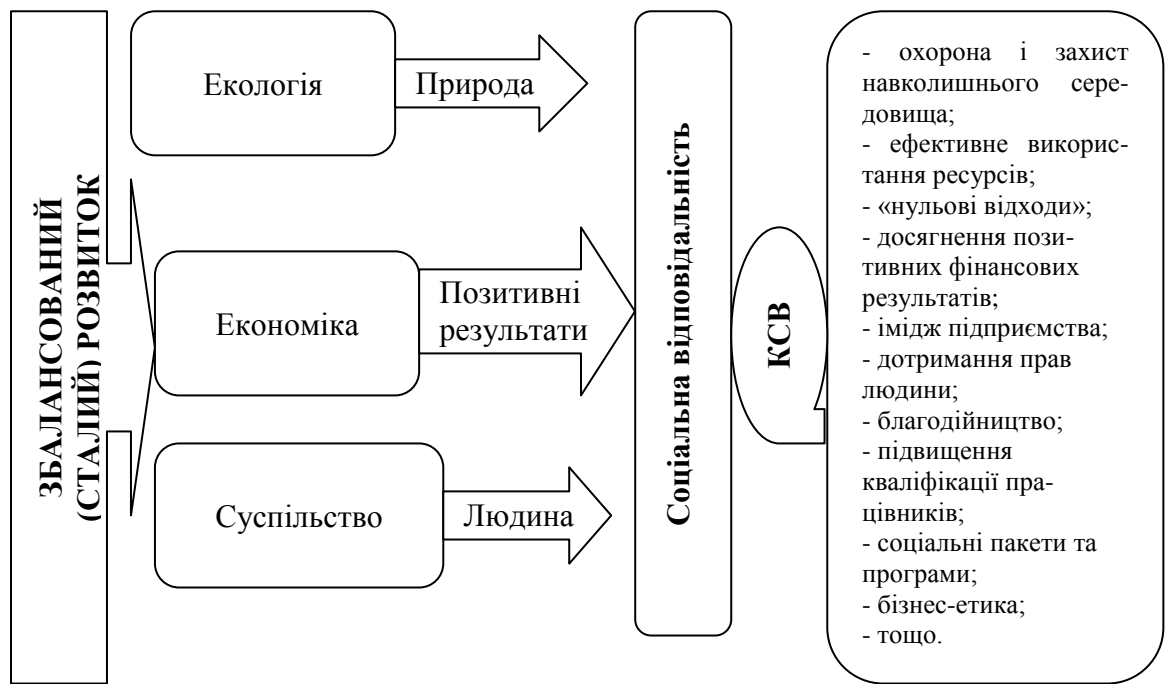

Рисунок 2 – Взаємозв’язок соціальної відповідальності зі сталим розвитком держави

Джерело: авторська розробка

Науковці досить часто ототожнюють поняття «соціальна відповідальність» і «сталий розвиток». На нашу думку, це є недоречним, адже взаємозв’язок та баланс економічних, соціальних, екологічних, інституційних та інноваційно-технологічних компонентів з метою максимізації добробуту людини без ускладнення можливостей для майбутніх поколінь задовольняти свої потреби визначаються сучасними науковцями як «сталий розвиток», а поняття «соціальна відповідальність» є вужчим поняттям, але ключовим аспектом збалансованого (сталого) розвитку.

Соціальна відповідальність до початку XXI століття мала близько 70-80 різних значень та понять, таких як: соціально-відповідальний бізнес, корпоративна соціальна відповідальність, благодійність, соціальна відповідальність корпорацій, тощо, що значно впливало на розуміння і трактування даного поняття.

На офіційному сайті Конфедерації роботодавців України можна знайти таке тлумачення: корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) –

добровільна ініціатива власника компанії або засновників організації з розробки і реалізації певних соціально-спрямованих, неприбуткових заходів, що мають на меті якісне покращення зовнішнього для компанії або організації середовища [2].

Досить цікавим є визначення корпоративної соціальної відповідальності, яке дали фахівці маркетингової діяльності – це філософське поняття, що визначає позицію компанії щодо своєї країни, суспільства, співробітників та навколишнього середовища. Сучасна компанія розуміє свою відповідальність і прагне стати компанією з «людяним обличчям» [3].

За визначенням Європейської Комісії – корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) – це «концепція, згідно з якою компанії інтегрують соціальні та екологічні питання у свою комерційну діяльність та взаємодію із заінтересованими сторонами на добровільній основі» [7].

У структурі соціальної відповідальності розрізняють макроекономічний рівень (державний), мікроекономічний рівень (КСВ, СВБ) та особистісний рівень (людини, особистості).

Відмінності і дискусії щодо даного трактування пояснюються географічним розташуванням, економічним розвитком країни, традиціями, ментальністю. Проте з прийняттям у 2010 році стандарту «Міжнародне керівництво із соціальної відповідальності» ISO 26000, соціальна відповідальність розуміється як відповідальність організації, компанії за вплив рішень і дій на суспільство, навколишнє середовище шляхом прозорості та етичної поведінки, яка:

- сприяє сталому розвитку, у тому числі здоров'ю і добробуту суспільства;
- зважає на очікування зацікавлених сторін;
- відповідає чинному законодавству і міжнародним нормам поведінки;
- інтегрована у діяльність організації та практикується в її відносинах [4].

Цей стандарт розтлумачив поняття «соціальна відповідальність» і значно полегшив його розуміння, адже різна термінологія не сприяє розумінню і популяризації даного поняття.

Таблиця 1

Соціальна відповідальність та корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) у розумінні різних авторів

№	Автор	Тлумачення
1.	Говард Боуен	реалізація такої політики, ухвалення таких рішень або проведення такої лінії поведінки, які б були бажаними з позицій цілей та цінностей суспільства
2.	Філіп Котлер	вільний вибір компанії на користь зобов'язання підвищувати добробут суспільства реалізуючи відповідні підходи до ведення бізнесу і виділяючи для цього корпоративні ресурси
3.	Лорд Холм і Річард Уаттс	це постійна прихильність бізнесу щодо ведення справ на засадах етики і вносити свій внесок в економічний розвиток, в той же час покращуючи якість життя своїх працівників та їх сімей і суспільства в цілому
4.	Найл Фіцджеральд	корпоративна соціальна відповідальність є безкомпромісним бізнес-рішенням. Не тому, що це хороша практика, а тому, що люди змушують нас зробити це, тому що це добре для нашого бізнесу
5.	Джим Райлі	зобов'язання, за яким передбачено законом, для бізнесу – переслідувати довгострокові цілі, які корисні для суспільства
6.	Мілтон Фрідман	існує тільки одна соціальна відповідальність бізнесу - використовувати ресурси і робити дії, спрямовані на підвищення своїх прибутків, граючи за правилами відкритої та вільної конкуренції без обману або підробки
7.	Юрій Благов	раціональна відповідь компанії на систему суперечливих очікувань зацікавлених сторін, спрямований на її сталий розвиток
8.	Європейський Альянс корпоративної соціальної відповідальності	концепція залучення соціальних і екологічних напрямків у діяльність бізнесу на засадах добровільності та взаємодії між усіма зацікавленими сторонами
9.	Міжнародна організація праці	це добровільна ініціатива ділових кіл, яка стосується діяльності, що перевищує просту вимогу дотримання букви закону
10.	«Зелена книга» ЄС	це концепція, за якою організації враховують інтереси суспільства, беручи на себе відповідальність за вплив усіх сфер своєї діяльності на споживачів, постачальників, працівників, акціонерів, громаду та навколишнє середовище
11.	Девід Краутер	це відносин між глобальними корпораціями, урядами країн та окремими громадянами

Продовження таблиці 1

12.	Конфедерація роботодавців України	добровільна ініціатива власника компанії або засновників організації з розробки і реалізації певних соціально-спрямованих, неприбуткових заходів, що мають на меті якісне покращення зовнішнього для компанії або організації середовища
13.	Соціально-відповідальний бізнес (спільнота - Україна)	відповідальне ставлення будь-якої компанії до свого продукту або послуги, до споживачів, працівників, партнерів; активна соціальна позиція компанії, що полягає в гармонійному співіснуванні, взаємодії та постійному діалозі із суспільством, участі у вирішенні найгостріших соціальних проблем
14.	Ф. Євдокімов, М. Губська	діяльність підприємства зі здійснення соціальних програм у межах економічної доцільності
15.	Н. Водницька	добровільні соціальні зобов'язання, які визнаються такими суспільством та які бере на себе власник або уповноважений ним орган підприємства з метою задоволення соціальних інтересів персоналу та всіх зацікавлених сторін в межах економічної доцільності
16.	Л. А. Грицина	добровільна діяльність, яка перевищує визначені у законодавстві вимоги до роботи підприємства, та охоплює екологічну, суспільну, трудову та економічну сфери відповідальності перед навколишнім середовищем, суспільством в цілому, територіальними громадами, працівниками, постачальниками, споживачами, акціонерами
17.	С. Литовченко, М. Корсакова	добровільне зобов'язання підприємства переслідувати довгострокові суспільно корисні цілі в соціальній, економічній та екологічних сферах, пов'язаних з основною діяльністю підприємства, прийняті підприємством у відповідності до законодавства та економічних умов
18.	Є. Суєтенков, М. Пасько	певні зобов'язання перед суспільством, усвідомлення значимості соціальних цілей при прийнятті ділових рішень
19.	О. О. Охріменко, Т. В. Іванова	соціальне явище, що являє собою добровільне та свідоме виконання, використання і дотримання суб'єктами суспільних відносин, приписів, соціальних норм, а у випадку їхнього порушення – застосування до порушників заходів впливу, передбачених цими нормами

Джерело: узагальнено автором

Аналізуючи таблицю 1 можна відмітити, що дефініції соціальна відповідальність та КСВ хоча трактуються різними авторами по своєму, але мають спільні думки: а) добровільна діяльність (зобов'язання); б) простежується єдина ціль – користь для суспільства; в) дотримання букви закону, тощо.

Висновки з проведеного дослідження. Соціальна відповідальність є невід’ємною складовою збалансованого (сталого) розвитку. Адже, за рахунок провадження політики соціальної відповідальності досягаються основні цілі збалансованого (сталого) розвитку.

Варто зазначити, що терміни соціальна відповідальність та корпоративна соціальна відповідальність, соціально-відповідальний бізнес мають різні аспекти існування, адже соціальна відповідальність має різні рівні функціонування (рівень держави, суспільства, особистості), тоді як корпоративна соціальна відповідальність, соціально-відповідальний бізнес – це рівень підприємства. Тому дані дефініції є не різними за значеннями, а доповнюючими один одного.

Список використаних джерел:

1. Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ecos.kiev.ua/science/about>. — Назва з екрану.
2. Конфедерація роботодавців України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.confedu.org/ua/home.html>. — Назва з екрану.
3. Маркетинг в Україні : офіційний сайт [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://www.ua-marketing.com.ua>. — Назва з екрану.
4. Міжнародне керівництво із соціальної відповідальності : ISO26000 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.iso.org/iso/ru/home/standards/iso26000.htm>. — Назва з екрану.
5. Национальная энциклопедическая служба [Електронний ресурс]. — Режим доступа: http://vocabulary.ru/dictionary/7/word/socializacija#b_5. — Назва з екрану.
6. Проблеми сталого розвитку агропромислового комплексу та сільського господарства України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://5ka.at.ua/load/silске_gospodarstvo/problemi_stalogo_rozvitku_agropromislovogo_kompleksu_ta_silskogo_gospodarstva_ukrajini. — Назва з екрану.
7. Форум социально ответственных бизнесов в Украине [Электронний ресурс]. — Режим доступа : <http://www.tnk-bp.com.ua>. — Назва з екрану.